

CZU 342.2

NATURA JURIDICĂ A CETĂȚENIEI EUROPENE – CONCEPȚII DOCTRINARE

Alexandru ARSENI,

Profesor universitar, Doctor habilitat în drept

Svetlana BOUNEGRU,

Doctor în drept. Roma, Italia

Definirea noțiunii cetățenie calitate a persoanei în doctrina juridică nu prezintă dificultăți. Problema care se pune este determinarea naturii juridice a cetățeniei. Fiind un subiect controversat în literatură, în articolul de față vom stăruia a clarifica lucrurile cu problema în cauză. Evident că în mod imperios este necesar acest lucru cât privește și cetățenia europeană

Cuvinte-cheie: natură juridică; teorie contractuală; condiție juridică; statut juridic; raport juridic; capacitate juridică, cetățenie europeană.

LEGAL NATURE OF EUROPEAN CITIZENSHIP - DOCTRINE CONCEPTS

Defining the notion of quality citizenship of the person in legal doctrine does not imply any difficulties. The problem that arises is determining the legal nature of citizenship. As it is a controversial issue, in this article we make an attempt to make things clear about this problem. It is an obvious task especially when European citizenship is concerned.

Keywords: legal nature; contract theory; legal condition; legal status; legal report; legal capacity, European citizenship

Anotare. Literatura de specialitate e și problema naturii juridice a cetățeniei este pestriță și controversată în chiar elucidarea respectivelor teorii. Nu găsim nicio definiție concretă privind sintagma natura juridică a cetățeniei. Chiar și însăși abordarea subiectului. Așa V.Popa nu examinează subiectul, iar I.Muraru și E.S. Tănăsescu examinează doar o teorie. G.Vrabie se expune pe marginea a trei teorii, pe când un grup de autori analizează tocmai opt teorii (I.Deleanu; I.Guceac; A.Arseni; T.Cârnaț). Însă unii constituționaliști din acest grup unele teorii le acceptă, pur și simplu ca atare, restul fiind supuse analizei critice cu argumentele de rigoare.

Cât privește natura juridică a categoriei Uniunii Europene, apoi acest subiect nu este tratat în literatura de specialitate.

Scopul cercetării. Pe baza analizei concepțiilor teoretice a defini sintagma „natură juridică a cetățeniei”, precum și de a identifica teoriile referitoare la temă elucidând semnificația naturii juridice pentru calitatea de cetățean în dreptul intern. În acest context vom identifica și natura juridică a cetățeniei europene.

În acest context vom: A) defini și identifica teoriile naturii juridice a cetățeniei; B) supune analizei critice ale teoriilor examinate; C) vom formula concluziile ce se impun.

A. Definirea sintagmei „natură juridică a cetățeniei”

Doctrina juridică constituțională nu este unanimă ce ține de natura juridică a cetățeniei, subiect destul de controversat și în prezent.

Legăturii specifice ce unește pe un cetățean de statul său, or tocmai în aceasta și constă identificarea naturii juridice a cetățeniei, i s-au dat diverse explicații, pornind de la definirea sintagmei și terminând cu teoriile respective.

A determina natura juridică a oricărui fenomen înseamnă a-l încadra „în una din categoriile fundamentale ale științei dreptului, categorii care prin explicarea esenței fenomenelor (s.n) ajută la cunoașterea și generalizarea științifică” [1].

O primă încercare de a defini sintagma „natură juridică a cetățeniei” o întâlnim la T.Cârnaț, potrivit căruia aceasta „presupune stabilirea apartenenței cetățeniei la una din categorii juridice” [2].

În acest context, natura juridică a cetățeniei înțelesă în opinia noastră ar însemna *identificarea și determinarea esenței „izvoarelor”, „premiselor” sau temeiurilor care generează calitatea de cetățean a persoanei fizice.* Acest lucru ne ajută să cunoaștem în esență și să facem o generalizare științifică a naturii juridice a cetățeniei.

B. Analiza esenței teoriilor privitoare la natura juridică a cetățeniei

În studiul nostru vom examina teoriile privitoare la cetățenie consecutiv în ordinea următoare: 1. Teoria legăturii de apartenență statului; 2. Cetățenia - element constitutiv al statului; 3. Teoria cetățeniei - raport juridic; 4. Teoria contractualistă; 5. Teoria - cetățenia statutului personal; 6. Teoria condiției, situației juridice; 7. Teoria manifestării unilaterale de voință; 8. Teoria - cetățenia element al capacității juridice.

În această ordine vom expune conținutul și analiza critică a acestor teorii.

1. Teoria legăturii de apartenență statului. Această teorie califică cetățenia ca apartenență a persoanei la stat, în virtutea căreia

persoana are față de stat drepturile stabilite prin lege, precum și obligațiile corespunzătoare drepturilor statului față de ea [3]. Această concepție se reflectă și în „Legea cetățeniei române”: „Cetățenia română exprimă apartenența unei persoane la statul român” (art.1, alin. (1)) [4]. Așadar, cetățenia este un raport juridic. Acest mod de a defini cetățenia, în opinia lui I. Deleanu, rămâne însă discutabil din următoarele considerente: a) din punct de vedere tehnic-juridic, cetățenia nu poate fi încadrată în categoria raporturilor juridice, ea limitându-se să desemneze ansamblul drepturilor și obligațiilor specifice condiției de cetățean; b) simpla caracterizare a cetățeniei ca raport juridic lasă deschisă problema de a ști care este categoria de raporturi juridice din care ea face parte; c) cetățenia nu ar putea fi definită ca „raport juridic” și pentru că, în realitate, ea exprimă poziția unei persoane nu doar într-un raport juridic, ci într-un complex de asemenea raporturi [5].

Cetățenia este mai mult decât o simplă relație de „apartenență” – subliniază I. Deleanu – ea este „situația juridică care rezultă din raporturile juridice statornice ce intervin între o persoană fizică și statul român, situație caracterizată prin plenitudinea drepturilor și obligațiilor reciproce prevăzute de Constituție și de celelalte legi” [6].

Potrivit unei opinii, cetățenia exprimă legătura ce unește un individ, un grup de indivizi sau anumite bunuri cu un anumit stat. O parte dintre doctrinari consideră că, această viziune este una neștiințifică, „întrucât ea pornește de la ideea că raporturile juridice – raporturi esențialmente sociale, aflate sub incidența unei norme juridice – ar putea lua naștere între bunuri și persoane, pe de o parte, iar pe de alta, pentru că pune pe plan de egalitate persoanele și bunurile” [7]. Omul este subiect nu numai pentru că el este supus legilor naturii și legilor dezvoltării societății, ci și pentru că el este

producător și purtător al relațiilor sociale [8].

2. Cetățenia – element constitutiv al statului

Conform acestei opinii, cetățenia este pur și simplu un element constitutiv al statului [9]. Într-adevăr, organizarea puterii de stat se realizează în raport cu populația și cu teritoriul. Dar cetățenia nu trebuie redusă doar la semnificația unuia dintre elementele constitutive ale statului. Ca apartenență a unei persoane la un anumit stat, cetățenia este o legătură juridică din care decurg drepturi și obligații specifice, reciproce [10], între acea persoană și acel stat [11]. Mai degrabă, aici este vorba de noțiunea de cetățenie.

3. Teoria – cetățenia - raport juridic

Potrivit acestei concepții, cetățenia ar fi „un raport politic și juridic” de „dominațiune și supușenie”, din care izvorăsc drepturi și obligații, „atât în ceea ce privește pe individ față de stat, cât și pe stat față de individ” [12]. Aparent acest raport nu este deci de natură voluntară. Însă, I. Deleanu observă că, uneori, „raportul de cetățenie” este totuși un raport voluntar (de exemplu, cazul dobândirii cetățeniei la cerere). Apoi – și mai ales – această concepție este tributară tendințelor de fetișizare a statului, față de care cetățeanul este un simplu „supus”, un element pasiv, la discreția acestuia. În fine, cetățenia nu poate fi calificată ca „raport”, deoarece prin noțiunea de raport juridic nu se desemnează totalitatea drepturilor și obligațiilor participanților la acea relație juridică [13].

Examinând această teorie G. Vrabie pornește de la teoria dreptului în conformitate cu care raportul juridic este „o relație dintre două subiecte determinate, în virtutea căruia părțile apar ca titulari de drepturi și obligații reciproce, drepturi ce pot fi realizate la nevoie, cu ajutorul organelor de stat” [14].

Esența raportului juridic din punct de vedere al teoriei gene-

rale a dreptului este redată și în următoarea opinie, potrivit căreia „orice relație socială care cade sub incidența normei juridice sau care este reglementată de ea, unii participanți la această relație având drepturi subiective, alții purtând obligații juridice, acestea fiind puse în acțiune și asigurate, în caz de necesitate, prin forța coercitivă a statului” [15].

Or „cetățenia nu apare ca o relație, ci ca un complex de relații, care semnifică echilibrul dintre puterea de stat și libertatea persoanei fizice. De asemenea „corelativitatea drepturilor și obligațiilor” ce formează conținutul acestor raporturi dintre stat și cetățenie, se prezintă deosebit față de celelalte raporturi juridice, multe din obligațiile statului neputând fi „impuse” de cetățean” [16].

Totodată „cetățenia nu poate fi caracterizată ca un raport juridic și pentru că în realitate ea definește poziția unei persoane nu numai în cadrul unui singur raport juridic, ci într-un complex de raporturi juridice” [17].

4. Teoria contractualistă.

Teoria consideră cetățenia un „raport contractual”, „legătura naționalului sau a supușeniei este contractuală, și ceea ce înseamnă că ea se naște dintr-un acord de voință – aceea a statului pe de o parte, aceea a naționalului, pe de altă parte”. Această teorie asupra naturii juridice a cetățeniei este „poate locul ideii că statul semnifică o uniune de oameni, uniune care ia naștere printr-o serie de contracte sinalagmatice succesive între indivizi și puterea de stat” [18].

Concepția dată este respinsă prin următoarele raționamente:

„- la dobândirea cetățeniei prin naștere voința celui născut nu poate fi exprimată nicidecum atât până, cât și în momentul dobândirii cetățeniei, cu toate că acordul de voință, în mod normal, trebuie să se manifeste până la încheierea contractului;

- în general, statutul juridic al părților contractante (drepturile și îndatoririle) diferă în raport de ti-

pul contractului, iar în cazul cetățeniei drepturile și obligațiile sunt expres formulate de constituții sau de alte legi organice” [19].

În această ordine de idei „... instituția contractului și instituția cetățeniei sunt diferite după natură (de ex.: la dobândirea cetățeniei prin naștere voința celui născut nu poate fi exprimată” [20].

Totodată I. Deleanu propune de reținut doar următoarele idei, persuasive și suficiente:

a) Contractul fiind produsul unui acord de voințe, ambele voințe trebuie să se manifeste anterior încheierii acestuia. Or, în cazul dobândirii cetățeniei prin naștere, voința celui născut nu se poate exprima nici înainte de încheierea contractului, nici în momentul dobândirii cetățeniei, adică al nașterii;

b) În cazul contractului, prin acordul de voințe se stabilește atât legătura dintre participanții la contract, cât și conținutul acestuia. Pe când în cazul cetățeniei, nici la dobândirea acesteia prin naștere, nici la dobândirea ei pe calea cererii nu se stabilește de către părți un conținut diferențiat de drepturi și obligații ce revin „părților contractante”, conținutul raportului juridic de cetățenie fiind cel prevăzut de lege;

c) În plus, teoria contractualistă asupra naturii juridice a cetățeniei apare neîntemeiată și pentru că, potrivit unuia dintre principiile care cârmuiesc regimul juridic al contractelor, efectele juridice ale acestora nu pot fi desființate prin manifestarea unilaterală de voință a uneia dintre părți. Or, în materie de cetățenie, există situații în care cetățenia poate fi pierdută fără ca cetățeanul să-și manifeste o voință în acest sens [21].

Cât ne privește considerăm că tocmai datorită faptului că persoana dobândește calitatea de cetățean se nasc aceste drepturi reciproce dintre persoană și stat.

5. Teoria – „cetățenia statutul personal” sau „statut juridic”. Susținătorii acestei teorii consideră „statut personal” echivalat

cu cel de clasă socială, vârsta, sexul etc., și constă în supușenia la anumite puteri de stat [22]. Dacă prin conceptul de „statut” sau prin cel de „situație juridică” se urmărește să se constate că producerea unor anumite fapte juridice este de natură să investească o persoană cu un „complex de drepturi și obligații”, derivate din conținutul și scopul social atribuite de legea faptelor juridice care le-au generat, atunci, cu siguranță, conceptele în discuție sunt trebuitoare. Însă, conchide I. Deleanu, cum se poate observa, sintagma „statut personal” sau „situație juridică” este asociată vârstei, sexului etc., adică unor categorii biologice, ceea ce nu este admisibil, întrucât cetățenia nu semnifică asemenea atribute [23].

6. Teoria condiției, situației juridice. Această concepție este de natură „să creeze convingerea că statul este obligat să garanteze aceste drepturi, după cum cetățeanul este obligat față de stat să-și îndeplinească îndatoririle constituționale și legale” [24]. Din aceste considerente teoria mai este numită „cauza drepturilor și obligațiilor cetățenești” [25].

Cât ne privește considerăm că prin însăși instituția cetățeniei statul are obligația juridică, politică și morală de a asigura plenitudinea drepturilor și libertăților fundamentale și de a proteja cetățenia.

7. Teoria manifestării unilaterale de voință.

Această concepție pune la baza naturii juridice a cetățeniei toate temeiurile de dobândire a cetățeniei [26]. Opinia respectivă își are originea în doctrina constituțională română în perioada interbelică.

Astfel se consideră că „în cazul dobândirii cetățeniei prin naștere, dar mai ales la dobândirea cetățeniei prin cerere”, statul își manifestă în mod unilateral voința sa, naturalizarea devenind nu altceva „decât un act unilateral de putere publică” [27].

Acceptând parțial acest document I. Guceac face următoarea precizare de rigoare „că în niciun

caz nu poate acordată cetățenia unui stat prin naturalizare dacă persoana nu solicită în mod expres aceasta” [28]. În acest context se mai arată că „până la manifestarea unilaterală de voință, statul trebuie să aibă o solicitare din partea persoanei ca să i se acorde cetățenia prin naturalizare ... Dar dacă statul i-a refuzat unilateral acordarea cetățeniei, el poate ataca refuzul în judecată” [29].

8. Teoria – cetățenia element al capacității juridice.

Cetățenia a fost considerată un element al capacității juridice, așa cum apare capacitatea numai în unele ramuri ale dreptului, adică nedisociată în capacitate de folosință și capacitate de exercițiu [30]. Subliniind că: „Dacă este adevărat că distincția între cele două forme ale capacității este lipsită de însemnătate practică și teoretică în acele ramuri ale dreptului în care capacitatea de exercițiu a persoanei se naște odată cu capacitatea de folosință și în aceleași condiții cu ea, nu este mai puțin adevărat că, tocmai în aceste condiții, capacitatea juridică nu este decât posibilitatea de a fi subiect de drept și, în consecință, de a avea anumite drepturi și obligații subiective”. I. Deleanu conchide că cetățenia nu este o abstracție, o simplă „posibilitate” de a dobândi drepturi și de a-ți asuma obligații subiective, ci o categorie cu un conținut concret și complex, care se exprimă prin drepturile și obligațiile precizate ca atare de normele juridice [31] subliniind că în ultimă instanță statul emite actul doveditor al cetățeniei.

În această ordine de idei, plecând – după cum am subliniat, de altfel, mai sus – de la categoria juridică „subiect de drept”, I. Muraru consideră că cetățenia este un element, o parte componentă a capacității juridice. În același timp, autorul dă unele explicații privitoare la capacitatea juridică, deoarece i s-ar putea obiecta că cetățenia, fiind un element, o parte a capacității juridice, ar apărea ca o posibilitate abstractă (vezi I.

Deleanu), iar, pe de altă parte, că în nici un caz, cetățenia nu poate fi o posibilitate abstractă [32]. Cei care consideră capacitatea juridică ca o prerogativă abstractă, continuă autorul, iau ca punct de plecare capacitatea de folosință din dreptul civil – și, fie spus, aici nici nu poate fi vorba de un asemenea lucru - fără a privi și analiza capacitatea juridică, așa cum se prezintă ea în celelalte ramuri ale dreptului. În general, în literatura juridică, noțiunile de subiect de drept și capacitate au fost expuse ținându-se seama, în primul rând, de raporturile de drept civil, și nu de variatele domenii ale raporturilor juridice.

Dar pentru a face lumină asupra acestui caz, autorul propune „a folosi rezultatele numai ale acelor cercetări științifice care au cuprins în aria lor întreaga complexitate a acestor probleme” [33]. Și, pentru început, autorul stabilește că „prin subiecte ale raporturilor juridice sau prin subiecte de drept se înțeleg participanții la raporturile juridice care au, ca atare, calitatea de a fi titulari ai drepturilor și obligațiilor ce formează conținutul raportului juridic” [34]. Ca subiecte ale raporturilor juridice sunt persoanele fizice și colectivele de persoane fizice. Persoanele fizice apar ca subiecte ale raporturilor juridice ca cetățeni, ca străini sau apatrizi” [35]. Savanții în domeniu menționează că, în anumite raporturi juridice, străinii și apatrizii nu pot fi subiecte. Explicația, în opinia lui I. Muraru, constă în faptul că străinii sau apatrizii nu pot fi titulari ai unor drepturi și obligații, fiindcă lor le lipsește o parte din ceea ce îți permite să fii subiect în toate raporturile juridice, și anume o parte din capacitatea juridică [36].

Într-o ordine de idei această teorie este neconvingătoare, deoarece „prin consecințele sale, se șterge granița dintre capacitatea juridică și dreptul subiectiv” [37].

În general capacitatea juridică este „aptitudinea generală și abstractă a persoanei (fizice sau juridice) de a avea drepturi și de a-și

asuma obligații, putând la nevoie, apela la ajutorul organelor de stat pentru realizarea drepturilor”. Iar dreptul subiectiv este „o putere a persoanei de a se comporta într-un anumit fel (de a face sau a nu face ceva) sau de a pretinde altuia un anume comportament” [38].

În această ordine de idei se încadrează și opinia potrivit căreia „persoanele fizice în cadrul raporturilor juridice apar ca cetățeni, ca străini și ca apatrizi, ultimele două categorii de persoane nefiind recunoscute subiecte de drept în anumite raporturi juridice” [39]. În acest caz s-ar putea spune, pe bună dreptate, întrebarea: străinii sau apatrizii au capacitate juridică?

Pentru a răspunde la această întrebare, se fac unele precizări privind capacitatea juridică și legătura ei cu subiectele de drept. În linii generale, literatura de specialitate definește capacitatea juridică ca recunoașterea de către lege omului posibilitatea de a fi subiect de drept, de a avea drepturi și obligații juridice” [40]. Dar în unele ramuri de drept, capacitatea juridică a persoanelor fizice se divide în capacitate de folosință și capacitate de exercițiu (dreptul civil, dreptul familiei). În dreptul constituțional nu putem vorbi însă de o diviziune a capacității, deoarece „dacă distincția între capacitatea de folosință și de exercițiu are o mare importanță în dreptul civil, ea este lipsită de însemnătate practică și teoretică în acele ramuri ale dreptului în care capacitatea de exercițiu a cetățeanului se naște odată cu capacitatea de folosință și în aceleași condiții cu ea” [41].

Cu alte cuvinte, „se poate divide capacitatea juridică în capacitate de exercițiu și de folosință numai în acele ramuri de drept unde drepturile pot aparține unui titular fără să necesite, în același timp, și exercițiul lor de către același titular. În cazul acelor drepturi care presupun neapărat și exercitarea lor de către titular, ca de exemplu în cazul drepturilor politice, îm-

părțirea capacității în capacitate de folosință și de exercițiu nu mai este posibilă” [42].

„Capacitatea juridică, scrie N. Popa, apare ca premisă a calității de subiecte de drept” [43] și ca participant la raportul juridic, ca posibilitate recunoscută de lege de a avea drepturi și obligații juridice. Împărțim și noi accepțiunea că capacitatea juridică este o categorie social-istorică care a cunoscut și cunoaște schimbări de conținut, în funcție de orânduirile social-economice, de transformările mai importante survenite. În acest context, N. Popa scrie că: „Legea fixează atât momentul apariției capacității juridice, cât și întinderea ei, volumul drepturilor și îndatoririlor ce pot forma conținutul unui raport juridic” [44].

Această situație îi permite a constata că: „Deci guvernării – căci ce este legea decât exprimarea voinței acestora – stabilesc, în funcție de prefacerile social-politice, de interesele lor, care sunt elementele care formează capacitatea juridică, stabilind astfel dacă un individ sau un grup de indivizi pot să fie subiecte ale unor raporturi juridice, al căror conținut îl formează anumite drepturi și obligațiuni” [45].

În confirmarea celor menționate, se arată, și pe bună dreptate, că în sclavagism, sclavii nu erau subiecte ale raporturilor juridice, ei erau obiecte ale acestora (bunuri). Sclavii nu aveau capacitatea de a fi subiecte ale raporturilor juridice, deoarece lor nu le era recunoscută calitatea de persoană, care este unul din elementele capacității juridice. Date fiind cele menționate „un prim element al capacității juridice este **calitatea de persoană fizică** (sau juridică, dacă ne referim la colective), fiindcă altfel am putea ajunge la concluzia că și bunurile ar putea fi subiecte ale raporturilor juridice” [46].

Acum putem afirma că, în mod obiectiv, legile au restrâns însă capacitatea juridică în anumite categorii de raporturi juridice și pentru străini sau apatrizi, dând totodată

o capacitate juridică deplină numai cetățenilor. Astfel, apare un al doilea element al capacității juridice, și anume cetățenia. Căci, și cu aceasta răspundem la una din întrebările puse, capacitatea juridică în dreptul constituțional este deplină în cazul cetățenilor și este restrânsă în cazul străinilor și apatrizilor. Trebuie însă imediat să adăugăm că împărțirea în capacitate juridică deplină și restrânsă nu trebuie să fie confundată cu împărțirea în capacitate de exercițiu deplină și restrânsă, întâlnită în unele ramuri ale dreptului, precum în dreptul civil. Căci, dacă în aceste situații împărțirea se face ținând cont de faptul dacă subiectul raportului juridic are sau nu nevoie de încuviințarea prealabilă a părinților sau tutorelui, cerută de lege pentru ocrotirea intereselor sale, împărțirea în capacitate juridică deplină și capacitate juridică restrânsă, despre care vorbim noi, se referă la posibilitatea persoanei fizice de a fi subiect al tuturor raporturilor juridice (posibilitate generală, desigur, dar reală), și nu numai al unora, atunci când nu este cetățean [47].

Iată de ce savanții în domeniu menționează că persoana fizică, cetățean, este și poate fi subiect al tuturor raporturilor juridice al căror conținut îl formează drepturile și îndatoririle fundamentale și, în mod special, drepturile politice. Cu toate că fiecare cetățean este în drept un subiect unitar, aptitudinea sa de a fi subiect de drept poate îmbrăca însă aspecte diferite în funcție de caracterul raporturilor juridice în care poate figura ca parte.

Conform teoriei generale a dreptului, legea recunoaște pe fiecare cetățean al statului ca subiect de drept, dar aceasta nu înseamnă că îi recunoaște totodată și „capacitatea de a fi titular de drepturi și obligații în orice domeniu al raporturilor juridice, independent de caracterul acestor raporturi și de condițiile care trebuie întrunite pentru a recunoaște cetățeanului capacitatea de a fi titular de

drepturi și obligații într-un anumit domeniu al raporturilor juridice” [48].

De aceea în definirea cetățeniei române „ca o calitate a persoanei” [49], s-a plecat de la ideea că ea este o calitate a persoanei numai în măsura în care consideră această calitate ca „un element constitutiv al capacității juridice, așa cum este și calitatea de persoană fizică”. Anume în această ordine de idei autorul consideră că „cetățenia este un element al capacității juridice, dar al capacității juridice cerute subiectelor raporturilor juridice de drept constituțional” [50].

După aceste abordări ale naturii juridice a cetățeniei în dreptul intern, încercăm identificarea naturii juridice a cetățeniei europene.

Instituirea cetățeniei Uniunii Europene reprezintă una dintre cele mai importante inovări ale Tratatului semnat la Maastricht pe 7 februarie 1992 [51]. Partea a doua a Tratatului CE este dedicată „Cetățeniei Uniunii europene” și este plasată în mod semnificativ imediat după „Principii” și înainte de Politicile comunitare, ceea ce denotă relevanța sa generală în sistemul Tratatului.

Cetățenia Uniunii identifică un statut care se referă doar la persoanele fizice fiind excluse persoanele juridice chiar dacă acestea din urmă sunt destinate de libertăți fundamentale prevăzute de Tratat cum ar fi libertatea de stabilire și libertatea de prestare a serviciilor.

Conferirea cetățeniei Uniunii se naște din Tratatul de la Maastricht și depinde de posesia cetățeniei unui stat membru, orice alte condiții rămân irelevante. Rezultă ca dobândirea (sau pierderea) cetățeniei unui stat-membru al Uniunii Europene implică atribuirea automată a cetățeniei Uniunii. Caracterul auxiliar al cetățeniei Uniunii față de cea națională este evidențiat de modificarea introdusă la art. 17 CE de către Tratatul de la Amsterdam. Precedenta formulare a articolului 17 era următoarea: „este cetățean al Uniunii Europe-

ne oricine are cetățenia unui Stat membru”, mai târziu prin modificarea aceluiași articol de tratat de la Amsterdam formularea este în felul următor: „cetățenia Uniunii europene completează și nu înlocuiește cetățenia națională”. Astfel s-a subliniat imediat că nu este o noțiune autonomă, ci de fapt este lăsată la discreția fiecărui stat membru [52], iar identificarea subiectului beneficiarilor pozițiilor subiective care sunt incluși în această noțiune depinde de legislația națională [53].

Observăm așadar legătura dintre calitatea de cetățean al statului-membru al Uniunii Europene cu calitatea de cetățean european.

C. Concluzii generale

Doctrina juridică încheie examinarea acestui subiect cu respectivele concluzii ale fiecărui cercetător în parte.

Așa, în concluzie, I. Deleanu consideră, și pe bună dreptate, că sunt indeniabile două constatări:

a) Cetățenia exprimă un ansamblu organic de drepturi și obligații, iar sistemul acestora formează „statutul juridic” sau „situația juridică” a cetățeanului; b) Aceste drepturi și obligații, predeterminate prin lege, trebuie evaluate în cadrul raporturilor generale existente între stat și cetățenii săi, raporturi care au, fără îndoială, un caracter juridic [54]. După aceste precizări, I. Deleanu definește cetățenia „ca situație juridică care rezultă din raporturile juridice statornice care intervin între o persoană fizică și statul român, exprimând apartenența persoanei la stat, situație caracterizată prin plenitudinea drepturilor și obligațiilor reciproce predeterminate de lege [55].

Potrivit altei concluzii la baza teoriilor cu privire la natura juridică a cetățeniei stă „concepția că cetățenia reprezintă o legătură reciprocă între persoana fizică și stat, care sunt două subiecte de drept” [56].

Calitatea de cetățean determină statutul juridic al persoanei în calitate de subiect de drept.

Într-o altă concepție pornind de

la aceea că „... Originea juridică a cetățeniei se manifestă sub diverse forme, apoi „indiferent care ar fi factorul de origine al cetățeniei, aceasta, în esență, semnifică un raport juridic al cărui mod de naștere și de stingere sunt prevăzute de lege, după cum este prevăzut și conținutul raportului” (drepturile și îndatoririle fundamentale ale cetățenilor)” [57].

Concluzia dată lasă „în afara concepției” obligațiile cetățeanului, adică se afectează principiul reciprocității drepturilor și obligațiilor.

Observăm așadar următoarele:

1. Doctrinarii explică natura juridică la modul general, indiferent de temeiurile și modurile de dobândire a cetățeniei.

2. În opinia noastră tocmai temeiurile de dobândire a cetățeniei determină natura ei juridică, adică poartă un caracter concret și nu general.

3. Cetățenia – calitate a persoanei fizice în particular dă naștere la legătura cu statul, legătură care generează drepturi și obligații reciproce ale subiecților de drept, inclusiv și constituțional.

4. Natura juridică a cetățeniei Uniunii Europene rezidă în calitatea de cetățean al statului-membru al Uniunii.

Surse bibliografice

1. DRĂGANU, T. Natura juridică a cetățeniei. *Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Series Jurisprudentia*, Cluj-Napoca, 1968, p.3.

2. CĂRNAȚ, T., *Drept constituțional*. Ediția a 2-a (rev. și adăug.). – Ch.: „Print-Caro”, SRL, 2010, p.218.

3. GUCEAC, I., *Curs elementar de drept constituțional*: S.n. 2004, vol.1, F.E.P. Tipografia Centrală, p.14; CĂRNAȚ, T., op.cit., p.219.

4. *Legea cetățeniei române // Monitorul Oficial al României*, nr.44 din 16.03.1991.

5. DELEANU, I. *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat, vol.2, București: Europa Nova, 1996, p.28.

6. DELEANU, I., op.cit., p.24.

7. ARSENI, A., *Drept constituțio-*

nal și instituții politice. Tratat, vol.2, p.62; GUCEAC, I., op.cit., p.14; CĂRNAȚ, T., op.cit., p.219.

8. DELEANU, I. *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat, vol.2, p.25-26.

9. CĂRNAȚ, T., op.cit., p.216.

10. GUCEAC, I., op.cit., p.15; DELEANU, I., op.cit., p.26.

11. DELEANU, I., op.cit., p.26.

12. DELEANU, I., op.cit., p.26.

13. DELEANU, I., op.cit., p.26.

14. VRABIE, G., *Organizarea politico-statică a României*. *Drept constituțional și instituțiile politice*. Iași: Cugetarea, 1999, vol.2, p.411.

15. AVORNIC Gh. *Tratat de teorie generală a statului și dreptului*. – Ch.: S.n. (F.E.P. „Tipografia Centrală”. Vol.2, 2010, p.123-124.

16. VRABIE, G., op.cit., p.411-412.

17. DRĂGANU, T., *Drept constituțional și instituții politice*. Tratat elementar. Vol.1. București: Lumina Lex, 2000, p.132.

18. GUCEAC, I., op.cit., p.13.

19. DRĂGANU, T., *Natura juridică a cetățeniei // Studia Universitatis Babeș-Bolyai*, 1968.

20. CĂRNAȚ, T., op.cit., p.218.

21. DELEANU, I., *Drept Constituțional și instituții politice*. Tratat. București: Europa Nova, 1996, vol.2, p.26-27.

22. Ibidem, p.27.

23. Ibidem, p.27.

24. VRABIE, G., op.cit., p.412; GUCEAC, I., op.cit., p.13; CĂRNAȚ, T., op.cit., p.219.

25. RANELETI, O. *Instituții de drept public*. Partea generală. Milano, 1955, p.46.

26. GUCEAC, I., op.cit., p.13; CĂRNAȚ, T., op.cit., p.218.

27. NEGULESCU, P., *Drept constituțional român*. București, 1927, p.75.

28. GUCEAC, I., op.cit., p.13.

29. CĂRNAȚ, T., op.cit., p.219.

30. DELEANU, I., op.cit., p.27.

31. Ibidem, p.27-28.

32. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S., *Drept constituțional și instituții politice*. Ediția a 14-a rev. București: Editura CH Beck, 2011, vol.2, p.116.

33. Ibidem, p.116.

34. POPA, N., *Teoria generală a dreptului*, București, 1992, p.191.

35. Ibidem, p.193.

36. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S., *Drept constituțional și instituții politice*, p.117.

37. VRABIE, G., op.cit., p.412.

38. VRABIE, G., op.cit., p.412.

39. GUCEAC, I., op.cit., p.14.

40. POPA, N., *Teoria generală a dreptului* p.191.

41. MURARU, I., *Drept constituțional și instituții politice*, p.157.

42. Ibidem, p. 157.

43. POPA, N., *Teoria generală a dreptului*, p. 191.

44. Ibidem, p. 191.

45. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S., op.cit., p.117.

46. Ibidem, p.118.

47. Ibidem, p.118.

48. MURARU, I., TĂNĂSESCU, E.S., op.cit., p.118.

49. Ibidem, p.158.

50. Ibidem, p.159.

51. Este vorba despre tratatul care a dat origine Uniunii Europene, în vigoare din 1 noiembrie 1993 (*Jurnal Oficial* din 29 iulie 1992).

52. Lămuritoare în aceasta privință este Declarația despre cetățenia unui stat membru, adoptată în cadrul Conferinței interguvernamentale și anexată Tratatului de la Maastricht potrivit căreia „ (...) de fiecare dată când în Tratatul care instituie Comunitatea europeană se face referire la cetățenii statelor-membre, întrebarea dacă o persoană are naționalitatea unui sau altui stat-membru va fi definită doar cu privire la dreptul național al statului-membru interesat”.

53. NASCIBENE, B., *Profili di cittadinanza dell’Unione europea*, in *Riv. Int. Dir. Uomo*, 1995, p. 247.

54. DELEANU, I., op.cit., p.28.

55. Ibidem, p.28.

56. CĂRNAȚ, T., op.cit., p.219.

57. GUCEAC, I., op.cit., p.15.